

Posudek rigorózní práce na téma Rovnost práv žen a mužů v mezinárodním právu

předložené Mgr. Ivetou Dibovou

Práce v celkovém rozsahu 124 stran volbou tématu i zpracováním dokládá autorčin dlouhodobý zájem o problematiku odstranění diskriminace žen, v jejím případě podložený bohatými zkušenostmi a poznatky advokátní praxe. Zejména z této praxe vyplývá její poznatek o nedostatečném zohlednění problematiky rovnosti mužů a žen v domácí legislativě a politické praxi. Kritické hodnocení těchto deficitů v kontextu mezinárodněprávních norem a standardů ochrany práv žen a jejich zrovnoprávnění s muži je primárním cílem práce. Tomuto cíli podřizuje autorka i strukturu předloženého elaborátu a zejména pak metodu jeho zpracování. Autorka upřednostňuje genderový přístup ke zkoumané problematice a poučená nanejvýš kvalifikovanou odbornou literaturou (Freeman, Chinkin, Boučková, Fredman) metodicky upřednostňuje kritickou analýzu příslušných mezinárodněprávních dokumentů, kterou provádí s přihlédnutím k probíhajícím sociálním procesům a jevům. Reflexe či absence sociálních procesů v lidskoprávních úmluvách, rozhodnutích kontrolních mechanismů, v nauce a zejména pak v jejich vnitrostátní implementaci, je v centru pozornosti autorky a tvoří důležitou součást metodického postupu. Tento autorčin přístup umožnil - ku prospěchu věci - vyhnout se přemíře deskripce a ke zdůraznění významu sociální složky jako zdroje vzniku a efektivity mezinárodněprávní úpravy rovných práv mužů a žen. Je přitom k ocenění, že rozbor příslušné normativity zahrnuje jak univerzální úmluvy přijaté na půdě OSN, tak i evropskou úpravu regionální a to už proto, že zejména v implementační fázi vykazují přijaté závazky států různou úroveň efektivity. Důvody nedostatečné implementace či naopak kvalitního plnění přijatých závazků nespočívají ani tak v rovině formálněprávní jako spíše v rovině materiální.

Koncepce práce vychází z autorčiny snahy postihnout zkoumané procesy především v kontextu vývoje a obsahového obohacení odstranění diskriminace žen ve všech formách a projevech. Kromě stručného historického expozé je předmětem zkoumání pozitivně-právní úprava zákazu diskriminace z důvodu pohlaví, tak jak ji obsahují smluvní instrumenty a další dokumenty přijaté v rámci OSN a evropských institucí. Značná pozornost je přitom věnována kazuistice příslušných soudních a kvazisoudních orgánů. S ohledem na skutečnost, že autorka

v textu pracuje jak s pojmem diskriminace, tak i s pojmem rovnost (str. 4-6), aniž však je jednoznačně právně vymezuje, mohla by tak učinit v ústí obhajobě.

Struktura elaborátu odpovídá koncepci a cílům práce. Text je rozdělen do čtyř částí (v obsahu je čtvrtá část chybně označená), které jsou co do rozsahu vyvážené a řazené v logické návaznosti. Členění jednotlivých částí do podkapitol je účelné. Prvá část je věnovaná genezi mezinárodněprávní úpravy postavení žen v kontextu vývoje faktického, sociálního a politického postavení žen a právním projevům emancipačního směřování. Tato část ve stručnosti zmiňuje všechny relevantní právní akty, ať již závazné, nebo doporučující povahy. Zcela logicky je zvláštní pozornost věnována Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW). Speciální pozornost pak věnuje opatřením, které Výbor pro odstranění diskriminace žen realizuje ve prospěch aktualizace Úmluvy, která byla přijata v roce 1979 a v platnost vstoupila v roce 1981. Je jen ke škodě věci, že autorka nevěnovala větší pozornost pravomoci Výboru zabývat se individuálními případy, tím spíše, že jejich počet v posledních letech stoupl. Většina z nich se týká násilí na ženách, které v korpusu Úmluvy nebylo samostatně jako diskriminace kvalifikováno. V ústní obhajobě by se proto autorka rozšířené jurisdikci Výboru mohla věnovat, zejména z hlediska životnosti Úmluvy.

V druhé části se autorka zabývá specifiky, které vykazuje princip rovnosti a zákazu genderové diskriminace v evropském právu. S ohledem na to, že jde o dva oddělené systémy, není název této části přesný a neodpovídá jejímu rozvržení a vnitřnímu uspořádání. Autorka ve třech podkapitolách uvádí nejdůležitější ustanovení Úmluvy o lidských právech a základních svobodách, zajišťujících ochranu před diskriminací. Zahrnuta jsou i relevantní ustanovení dvou dodatkových protokolů. Je otázkou, zda začlenění i protokolu reformní povahy do této části je funkční (str. 55-55). Rovněž výklad Sociální charty by zaslužil vyzdvižení těch hmotněprávních dodatků, k nimž v průběhu let došlo, a které jednoznačně směřují k vyšší efektivitě rovných práv a mužů a žen. V ústní obhajobě by se autorka v tomto směru mohla soustředit zejména na Revidovanou sociální chartu. Naopak k ocenění je, že autorka neopomněla vývoj antidiskriminačního práva v Evropské unii, včetně mechanismu ochrany lidských práv v EU. Zde by naopak, v zájmu lepší orientace čtenáře, bylo zapotřebí se procesní stránce antidiskriminačního práva EU podrobněji věnovat, či alespoň odkázat na příslušné prameny. Jejich absence v poznámkovém aparátu je autorce k vyčtení.

Ve třetí části se autorka zabývá výkladem řízení před Evropským soudem pro lidská práva, zejména reformám, jimiž prošlo. Předmětem výkladu je i judikatura osvětlující

standard rovnosti práv žen a mužů Evropského soudu pro lidská práva. Podrobný popis rozhodovací praxe soudu je funkční, zejména proto, že zahrnuje i rozbor principů interpretace zákazu diskriminace. Věcně správné je i začlenění analýzy případu diskriminace založené na pohlaví. V této části též autorka uvádí i nejdůležitější aspekty a zdroje aplikační praxe Evropského soudního dvora.

Je otázkou, zda propojení soudních mechanismů Evropské úmluvy lidských práv a Evropské unie, aniž autorka blíže vysvětluje proč k tomuto přistoupila, je šťastné. Evropská ochrana lidských práv není dosud tvořena jediným systémem. Pokud se nicméně autorka domnívá, že tomu tak je, měla by to v ústní obhajobě osvětlit.

Poslední čtvrtá část práce vcelku logicky pojednává o implementaci mezinárodně přijatých standardů rovných práv mužů a žen do vnitrostátního práva ČR. V kontextu celé práce mohla autorka věnovat větší pozornost vnitrostátním opravným prostředkům, jakož i relevantním ústavním reformám a specifické úloze Ústavního soudu.

Závěr práce je, s ohledem na celkový rozsah elaborátu, až příliš stručný. Bylo by žádoucí, aby ve větší míře sloužil svému primárnímu účelu, t.j. aby shrnul hlavní myšlenky a poznatky předložené studie.

Co se týče formálního hlediska lze konstatovat, že předložená rigorózní práce je napsána odborným jazykem na požadované literární úrovni. Je vybavena kvalifikovaným poznámkovým aparátem a dostatečným seznamem literatury.

Otázky a připomínky k zodpovězení v rámci ústní obhajoby jsou uvedeny v textu posudku.

Závěrem lze konstatovat, že bez ohledu na uvedené připomínky, splňuje předložený elaborát požadavky kladené na rigorózní práci na PF UK a jako takový jej doporučuji k ústní obhajobě.

V Praze dne: 14.4.2015

doc. dr. Stanislava Hýbnerová
školitelka